

⇒ פעם בראש השנה לפני התקיעות אמר הרה"ק רבי שמואל אבא מזיכלין: כתוב בתהילים "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו". לכאורה היה צריך לומר 'עוונותיהם'? אך הענין הוא שבעת שישראל עושים תשובה הקב"ה מתחרט על מה שברא את יצר הרע, ותולה את עוונות ישראל בו בעצמו, כביכול שהוא הגורם להם, לכן נאמר "מכל עוונותיו!" ("להב אש" הובא במדור "יתרון דעת" בעלון "עלים לתרופה")

קבלת שבת ראש השנה שחל בשבת - הגאון רבי שריה דבליצקי:
בקדיש יתום שאומרים אחרי "מזמור שיר ליום השבת" אומרים כבר "לעילא ולעילא", אף שעדיין לא אמרו "ברכו" של ערבית, אפילו שלא שקעה חמה, מכל מקום קבלת שבת היא גם קבלת חג ראש השנה

מרב הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן הורה לבנו הגאון רבי שרגא, כשהיה אבל על אמו, הרבנית תמר, שלא יהיה שליח ציבור בראש השנה ויום כיפור בשום אופן, ולא יועיל בזה מחילת הציבור, כיון שיש על האבל 'דינים' ואין זה טוב לציבור, ואפילו עד "ישתבח" אמר לו שלא יגש לפני העמוד. ("כאיל תערוג" מועדים)

בהרבה מקומות נהגו שאין האבל עובר לפני התיבה כל היום בעשרת ימי תשובה. (מס"א תקפ"א כ"ג) לפי שעל האבל ... וחלילה לעורר דינים בימים אלו. (שו"ת "דברי מלכיא"ל" ה' פ"ט ועיין משנ"ב תקפ"א ז') החת"ס הנהיג בקהילת מטרסדורף שאבל לא יעבור לפני התיבה מימי הסליחות עד אחר שמחת תורה. (פסקי חת"ס) רבינו ה"שפע חיים" הורה והקפיד שאבל לא יגש לפני העמוד בערב ראש השנה, עשרת ימי תשובה ובין יום כיפור לסוכות. ("הליכות חיים" ימי הסליחות - הגרא"ש שמואל, חדב"ג האדמו"ר מזויעהל ועוד עיי"ש בארוכה)

אמר מרב הרב שטיינמן, שבזמננו שהרבה מעם ישראל אינם שומרי תורה ומצוות, כל יחיד ויחיד שמתפלל הרי הוא כשליח ציבור שמתפלל עבורם - עבור רבים, על אלו שלא מתפללים ואחריות גדולה יותר, שעל ידי תפילתו משפיע טובה לכלל ישראל אף לרחוקים!

סיפר הגאון ר' ישראל ברגר: באחת הפעמים, ביושבי כזנב לאריות בבית הדין עם הגאונים רבי נסים קרליץ ורבי יעקב אדלשטיין, היה זה בעשרת ימי תשובה, על אף שבדרך כלל הנהגתו של רבינו נסים היתה מאד נינוחה, כשהגיעו ימים אלו היה מתח גדול באויר, הרגישו הנה מגיע יום המשפט. אולם בית הדין המשיך לתפקד, הרי עולם כמנהגו נוהג. בסוף היום עסקנו בענין קבלת אישה לגיור, שכבר הופיעה כמה פעמים לפנינו. לאחר שהוכחה רצינותה ועמדה היטב במבחנים ובדרישות בית הדין הוחלט לגיירה. אחרי שראיתי את המתח בו שרוי רבינו, שאלתיו, אכן החלטנו לקבלה, אבל ניתן לדחות את ביצוע הגיור אחר יום הכיפורים. פנה אלי רבי נסים ואמר: "ישראל וואס זאג-סטו?" "כמתמיה, מה עלה בדעתך דבר שכזה, הלא הגמרא אומרת (קידושין מ:) העולם נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. מי יודע אם הגיורת הזו שיש לה דין של תינוק שנולד לא תטה את העולם לכף זכות, אם כן אין לדחות זאת!" ("וימת עבד ה")

ציונו ה' לתקוע בשופר בראש השנה, כדי להמשיך עלינו ההנהגה ברחמים ולא בתוקף הדין, ולערבב הקטיגור שלא יקטרג. (דרכי' עיי"ש) כאשר חל ראש השנה בשבת, גזרו חז"ל שלא יתקעו בשופר, שמא יהיה מי שיעביר אותו ברשות הרבים. (ר"ה כט: או"ח תקפ"ח) תמיהה גדולה יש בגזירה זו, סכנת חיים. לכאורה אנו מפסידים את התועלת העצומה של השופר בגלל חשש רחוק זה?!

ה"משך חכמה" כתב ביאור עצום ליישב זאת: תקיעת שופר מזכירה את עקדת יצחק, מכניסה לפני הקב"ה את זכות ישראל, מה שנחלו מיצחק למסור עצמם למכה ולחרפה עבור שמו. זו היא זכות העקדה, שבניו עוקדים כל תאוותיהם והרגשותיהם והנאות החיים על מוקד אהבת ה' ותורתו.

לכן, אחרי שידוע לנו תועלת מצות השופר, שאם יתבטל אף באונס הסכנה גדולה, ובכל זאת, עם כל זה אמרו ישראל 'פן יבולע חלילה למצות שבת, המעידה על קדושת שמו יתברך, יעבור עלינו מה שיעבור, יקטרג עלינו שטן ולא יכנס זכרוננו לטובה, העיקר שלא יבולע לשבת קודש!' כיון שכן, זה עצמו מה שאין אנו תוקעים בראש השנה, זה גופו עקדה רוחנית עצומה ומועילה לרצות ה' אותנו, כמו שמרצה זכרון השופר! זה עצמו הזכות הגדולה העומדת לנו ליום הדין! (פר' אמור)

להתעורר מהנהגת ה' יתברך וממאורעות השנה החולפת

אחד מתלמידיו של הגאון רבי פסח אליהו פאלק סיפר כי בכל השנים בהם התארח בסעודת ראש השנה אצל רבו, היה רבי פסח אליהו מעורר את בני הבית בהזכרת מאורעות שונים וקשים שחוו במשך השנה האחרונה וכן היה מזכיר צדיקים שנפטרו בשנה זו. הוא עורר את בני הבית כי הכל נגזר בראש השנה בשנה שעברה... "אלו היינו יודעים מה גוזרים עלינו באותה שעה היינו נוהגים אחרת בתפילתנו, ויפה שעה אחת קודם! כעת התפילה שלנו יכולה להכריע מה יעבור עלינו בשנה הקרובה." (תוכן רצוף אהבה)

אדמו"ר רבי ירוחם ממיר

ראש השנה הוא יום הזכרון. כל הסוד של ראש השנה הוא "שיעלה זכרונכם לפני לטובה", כל הזכרה לרעה היא סכנה, לכן מצינו בהלכה שאסור להזכיר בראש השנה את המילה "חטא". לכן אין אומרים וידוי בראש השנה, אף שהוידוי הוא מעיקרי התשובה, כדי לא להזכיר חטאים. סוד גדול טמון בהזכרת עוון, וסובב הקב"ה שלא תהיה חלילה הזכרת עוון, כי הזכרת עוון היא סכנה גדולה.

מובא במדרש: כתוב "ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עוון". וכתוב "שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים ... ובשתים יכסה רגליו", שלא יראו פני השכינה, שהרי "כף רגליהם ככף רגל עגל" והם ישראל "עשו להם עגל מסכה".

כל השופרות כשרים חוץ משל פרה ... מפני שהוא קרן עגל." (אמור כ"ז ג' עיי"ש) כל כך מסתעף היסוד של הזכרת עוון עד שמסוכן להזכיר שם עגל, להעיק מבט על רגליהם ככף רגל עגל - סכנה. אין אוכלים אגוז בראש השנה, מפני שאגוז בגימטריא חטא.

מזה יוצאת הערה נוראה: אחרי שהסוד של הזכרת עוון הוא כה מקיף עד שאין להזכיר אפילו גימטריא של חטא מחמת הסכנה הכרוכה בזה - מי יוכל להתבונן איזו הזכרת עוון הוא עוון עצמו! כמה חייב אדם לחגור שארית כוחו, שלכל הפחות בראש השנה לא יהיה לו שום מכשול עוון, לא במעשים ולא במידות, עד כמה שאפשר להטמין ולכסות כאילו אין אצלו שום חטא, שום מידה רעה. המבין יבין עד כמה ענין זה בנפשו ממש!

(מאמרי המשגיח מועדים ק"א) ⇐

"היום הרת עולם אם כבנים אם כעבדים" - זה הענין צריך לומר אותו בכבוד ראש והכנעה, שיכמרו רחמי ה' עליו ויהפך בזכותו. ונהגו לומר אותו בנחת ובזמרה, כדי שיתמתקו הדברים בפיו ויכוון בהם. ("סדר היום")

אנו אומרים בלשון זו לא בגלל שאנו מסתפקים כיצד אנו נקראים - בנים או עבדים. אלא נקראו ישראל 'בנים' למקום מצד הנשמה, חלק אלוך מומעל, ונקראו 'עבדים' מצד הגוף.

זהו מה שאנו אומרים: "אם כבנים" - לגבי מה שהנשמה נידונית, אנו מבקשים "רחמנו כרחם אב על בנים". ו"אם כעבדים" - כלפי מה שהגוף נידון אנו מבקשים שתחון אותנו, כדרך אדון לעבדו.

(הגאון רבי זליג ראובן בנגיס - "לפלגות ראובן")

חסיד אחד בקוצק התלהב בתפילתו וקרא "אוי טאטע-אבי אבי". חסיד שני שעמד לידו הפליט מפיו "ודלמא לאו אביו הוא..." שבזמן שאינם עושים רצונו של מקום נקראים עבדים... חלשה דעתו של אותו חסיד ונכנס אל השרף מקוצק וסיפר לו הדברים. אמר לו הרבי: "צועקים הרבה 'אבי, אבי' עד שנעשה ממש אבי!"

מעט מתוך הספר יקר המציאות "שער המלך" על הימים הנוראים, פותח שער לדופקי בתשובה, ממוהר"ר רבי מרדכי אב"ד וילקאטש, ספר מוסרי כתוב בסגנון מיוחד, נדפס לראשונה בשנת תקכ"ב

כל אחד מהקהל יחשוב בלבו ויתפלל בעד התוקע שיהא קול ה' בכח, שיתן לו ה' כח ולא יפסיק קולו, ובשומעו שאין הקול פשוט ובעל התוקע מתאמץ ואינו מצליח וקולי קולות יחדלון, שהוא סימן שהשטן עומד ומשטין והחיצונים עומדים... וסותם את קול השופר, לכן ידאגו ויבכו כל העם על זה ויאמרו "ויהי נועם" עד סופו שהיא סגולה נפלאה.

לא כמו רבים מבני עמינו שאינם מרגישים בזה, וכשבעל התוקע מוציא איזה קול משונה, עושים חוכא ואיטלולא, נוהגים קלות ראש... וכל העם רואים את הקולות אשר הם מקילים ואין מוחים בהם, ועל ידי זה השטן מרקד ביניהם ועושה מהחוכא תוכחה ומקטרג עליהם לעשות בהם כרצונו, ואומר אין זה 'שופר' כי אם 'קרן', כי קרן אור פניהם מגודל השפע שהשפיע עליהם ה' ונרפים הם, ומתעורר עליהם הדין, שיהא משונה קרן בחצר המזיק והם מועדים ולא תמימים.

חיוב להזהיר את העם מעוון זה, כי מצוי הוא שאין בעל התוקע תוקע בקול, לפעמים מאימת הציבור, שופר שאינו מתוקן, לפעמים מחמת שאינו הגון, לפעמים אין הקהל זכאי, לכן יתנו קולם בבכי ואז קול ה' על המים, קול הבכי, בזה יתקנו השופר. ואם יגערו בהם שלא יעשו שחוק מבעל התוקע, בכל זאת הם לא יביטו ולא יראו, יקצו בעיניהם זה לזה, אזי ידעו שבזמנא ילקו השנה ואלו הם הלוקים, כי נשתנה ונעשה מן 'קול' 'לקו', כי על כך לקו... מי חכם יתבונן כי עת לבכות ולא לשחוק... (ריה)

סיפר הר"ה ר' רבי שאול כהנא, שהיה שו"ב מומחה וירא אלוקים ובעל תפילה מיוחד: היה זה בעת מלחמת העולם השנייה, רבבות פליטים מילאו את רומניה ובירתה בוקרשט, ביניהם ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ והרבי מפאשקאן. ביום א' של ראש השנה, לאחר שסיימו את התפילה אצל רבו, הרבי מפאשקאן, הלך ר' שאול לביתו. בדרכו עבר דרך בית מדרשו של ה"אמרי חיים", נכנס להתברך, אך מיד ראה שהעבודה עדיין בעיצומה... ה"אמרי חיים" עבר לפני התיבה בתפילת מוסף. התפילה נסתיימה כמעט עם רדת היום...

כשניגש ר' שאול לומר "גוט יום טוב" אמר לרבי ה"אמרי חיים": "הנה אצל מורי ורבי מפאשקאן שייך היה ללכת הביתה לקדש ולאכול סעודת היום ולחזור לבית המדרש ולומר תהלים, ואילו כאן בקושי נשאר זמן ללכת במהירות ולקדש, לאכול דבר מה ולחזור תיכף לתפילת ערבית של ליל שני של ראש השנה..."

השיבו ה"אמרי חיים": "וכי מה רציתם ר' שאול שאשים מחשבותי ורעיוני ב"על חטא", הלא בוודאי צריכים להכניס ולהשקיע כל זה בעבודה של "מלכויות זכרונות ושופרות!"

ר' שאול יצא, הלך במהירות לביתו, ערך את סעודתו בחפזון וחזר לבית המדרש של רבו. אחרי ערבית, באמירת "גוט יום טוב" לאדמו"ר סיפר לו את מה ששוחח עם ה"אמרי חיים".

אמר הרבי מפאשקאן: "האם כך הוא אומר?! האם ב"על חטא" אין מה לחשוב?! סתם דבריו ולא פירש.

בלכתו הביתה נכנס ר' שאול שוב לבית המדרש של ה"אמרי חיים" ומסר לו את דברי הרבי מפאשקאן. אמר לו ה"אמרי חיים" לר' שאול בחביבות: "עתה גרמת לי עבודה קשה, כעת הנני מוכרח לפגוש את הרבי ולברר ממנו מה נתכוון".

אכן באחד מימי עשרת ימי תשובה נפגשו שניהם. פנה ה"אמרי חיים" לרבי מפאשקאן ושאלו לפשר דבריו.

השיבו הרבי: "כוונתי היתה פשוטה מאד. לפעמים נכנס אלי יהודי עם "קוֹיטל" והוא מצרף "פדיון נפש" בסכום הגון. אני מתבונן שאין באפשרותו לתת נתינה כל כך גדולה והאמת שאסור היה לי לקחת ממנו את כספו, אבל מה אעשה ואיני יכול לומר זאת מפורשות כי אז הוא ידמה שסירובי לקחת את כספו הוא בגלל שהרבי מתייאש ממני ואינו רואה תקווה טובה של מצבי... לכן מוכרח אני לקחת ממנו את נתינתו והכסף מתערב בכספי הבית ומוציאים אותו לצורכי מזון וכלכלת הבית. לאחר מכן גם אני אוכל מהמאכלים הללו. כאן אני עומד ושואל, וכי האמת אין מה להתעכב ולהרהר "על חטא שחטאנו לפניך במאכל ובמשתה?!..."

(באר בשדה" גליון פקודי תשפ"ה)

מעשה היה אצל ה"אמרי ברוך" מוויז'ניץ, בראש השנה שחל להיות בימים חמישי ושישי, בליל שבת קודש הורגשה עליו חולשה מעבודת הימים הקדושים, ביקשו ממנו אנשי שלומו שיקדש על היין בביתו.

אמר להם: "רבי שיש אצלו חילוק והבדל אם הוא מקדש על היין בפני שלשה אנשים או בפני שלשת אלפים איש, חבל להוציא הוצאות לנסוע אליו!"

("זכרון יהודה")

